

Το στρατηγικό δόγμα του ΝΑΤΟ

Ιστορικό

Το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου βρήκε τη Δυτική Ευρώπη σε κατάσταση πλήρους σχεδόν στρατιωτικής αδυναμίας με τη Γερμανία ηττημένη, κατεστραμμένη και διηρημένη. Η προοπτική ανόδου στην εξουσία των ισχυρών κομμουνιστικών κομμάτων της Ιταλίας και της Γαλλίας ήταν ορατή και η Σοβιετική Ένωση με τις πανίσχυρες χερσαίες δυνάμεις της κυριαρχούσε στο χώρο της Ανατολικής Ευρώπης. Ουσιαστικά δεν υπήρχε αντίβαρο στην επιβλητική παρουσία του Ερυθρού Στρατού, δεδομένου ότι οι Δυτικοευρωπαίοι έσπευσαν να μειώσουν δραστικά τις στρατιωτικές τους δυνάμεις μετά το τέλος του πολέμου. Το κομμουνιστικό πραξικόπημα του Φεβρουαρίου 1948 στην Τσεχοσλοβακία ολοκληρώνει τη σοβιετοποίηση της Ανατολικής Ευρώπης.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα οι ΗΠΑ θέτουν σε εφαρμογή το σχέδιο Μάρσαλ σε μια προσπάθεια να βοηθήσουν την Ευρώπη να ανορθώσει την οικονομία της, πολιτική που εκτιμούσαν ότι θα συνέβαλε στην ανάσχεση του κομμουνισμού.

Το Μάρτιο του 1948 υπογράφεται στις Βρυξέλλες η Συνθήκη Οικονομικής, Κοινωνικής, Πολιτιστικής συνεργασίας και Συλλογικής Άμυνας από τις χώρες της Μπενελούξ, τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Συνθήκη των Βρυξελλών όπως τροποποιήθηκε αργότερα με το πρωτόκολλο των Παρισίων (1954), με την ένταξη της Γερμανίας και της Ιταλίας, αποτελεί το συμβατικό κείμενο της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (WEU).

Πολύ σύντομα όμως έγινε αντιληπτό ότι η Συνθήκη των Βρυξελλών δεν μπορούσε ν'

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ.

Πτέραρχος ε.α., τέως αρχηγός ΓΕΕΘΑ.

αποτελέσει αντίβαρο στη σοβιετική πολεμική μηχανή και μετά ένα μήνα οι δυνάμεις που την υπέγραψαν άρχισαν διαπραγματεύσεις με τις ΗΠΑ και τον Καναδά για την δημιουργία ενός ευρύτερου συστήματος συλλογικής ασφάλειας.

Έτσι τον Δεκέμβριο του 1948 υπογράφεται στην Ουάσιγκτον το Βορειοατλαντικό Σύμφωνο που περιελάμβανε το Βέλγιο, τον Καναδά, τη Δανία, τη Γαλλία, την Ισλανδία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Ολλανδία, τη Νορβηγία, την Πορτογαλία, τις ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο. Το 1952 προσχωρούν στο NATO η Ελλάδα και η Τουρκία και το 1955 η Δ. Γερμανία. Η δημιουργία του NATO θέτει οριστικά τέρμα στην παραδοσιακή πολιτική του απομονωτισμού των ΗΠΑ που για πρώτη φορά εντάσσονται, από τον καιρό της ειρήνης, σ' ένα σύστημα συλλογικής ασφάλειας με υπερπόντιες χώρες.

Ιδιαίτερη σημασία στη Συνθήκη του NATO έχει το άρθρο V που αναφέρει ότι «... Τα μέρη συμφωνούν ότι μια ένοπλη επίθεση εναντίον ενός ή περισσοτέρων απ' αυτά στην Ευρώπη ή τη Β. Αμερική θα θεωρηθεί ως επίθεση εναντίον όλων και επομένως τα μέρη συμφωνούν ότι σε περίπτωση μιας τέτοιας επίθεσης έκαστο από αυτά κατ' εφαρμογή της ατομικής ή συλλογικής αυτοάμυνας που αναγνωρίζεται από το άρθρο 51 του ΟΗΕ θα βοηθήσει το μέρος ή τα μέρη που υπέστησαν την επίθεση αναλαμβάνοντας αμέσως, ατομικά ή συλλογικά και σε συνεργασία με τα άλλα μέλη, όποιες ενέργειες κρίνουν αναγκαίες, περιλαμβανομένης και της χρήσης ένοπλης δύναμης, προκειμένου ν' αποκαταστήσουν και διατηρήσουν την ασφάλεια στην περιοχή του Β. Ατλαντικού...».

Από την προσεκτική μελέτη της διατύπωσης του άρθρου V της Συνθήκης προκύπτει ότι μια επίθεση εναντίον μέλους της Συμμαχίας δεν συνεπάγεται την παροχή, οπωσδήποτε, στρατιωτικής συνδρομής από τους άλλους εταίρους. Πολύ περισσότερο αν η επίθεση προέρχεται εκ των έσω... Αυτή η ερμηνεία δόθηκε, έμμεσα πλην σαφώς, κατά τη συνεδρίαση της Επιτροπής Αμυντικού Σχεδιασμού (DPC), τον Δεκέμβριο του 1981, όταν ύστερα από πρόταση του Έλληνα πρωθυπουργού και υπουργού Εθνικής Άμυνας Α. Παπανδρέου, οι Νατοϊκοί εταίροι αρνήθηκαν να δεχθούν ότι το άρθρο V έχει εφαρμογή για επίθεση από οπουδήποτε και αν προέρχεται.

Πολύ σύντομα, με οδηγίες της στρατιωτικής επιτροπής του NATO, που αποτελείται από τους αρχηγούς των επιτελείων των κρατών-μελών, συγκροτήθηκε η ενοποιημένη στρατιωτική δομή που περιλαμβάνει τρεις μείζονες διοικήσεις: τη συμμαχική διοίκηση Ευρώπης, τη διοίκηση Ατλαντικού και τη διοίκηση των Στενών της Μάγχης.

Στις δυο πρώτες διοικητές είναι πάντοτε Αμερικανοί αξιωματικοί, στην τρίτη Βρετανός. Υπό τον ανώτατο διοικητή συμμαχικών δυνάμεων Ευρώπης (SACEUR) υπάγεται και ο διοικητής συμμαχικών δυνάμεων νότιας περιοχής, στον οποίο διατίθενται ιταλικές, ελληνικές και τουρκικές δυνάμεις.

Η στρατηγική της πρώτης περιόδου

Στα πρώτα βήματά της η Συμμαχία προσπάθησε να καταστρώσει και υιοθετήσει μια στρατηγική που θα της επέτρεπε να αντιμετωπίσει τη συντριπτική υπεροχή των Σοβιετικών σε συμβατικές δυνάμεις στο ευρωπαϊκό θέατρο επιχειρήσεων που υπολογίζονταν σε 200 μεραρχίες.

Το 1952 στη Λισαβόνα το ατλαντικό συμβούλιο ενέκρινε τη συγκρότηση μιας δύναμης 50 μεραρχιών (που ουδέποτε υλοποιήθηκε), η οποία, όπως είναι φανερό, ήταν ανεπαρκής για την αντιμετώπιση του Ερυθρού Στρατού που διέθετε μεγάλη υπεροχή σε χερσαίες δυνάμεις.

Μετά δυο χρόνια, το 1954, ο τότε Αμερικανός υπουργός των Εξωτερικών δήλωνε ότι οποιαδήποτε επίθεση των Σοβιετικών στην Ευρώπη θα αντιμετωπιζόταν με μαζικά πυρηνικά αντίποινα. Έτσι η Ατλαντική Συμμαχία υιοθέτησε τη στρατηγική των πυρηνικών αντιποίνων (Trip-wire Strategy) με την έννοια ότι μια συμβατική επίθεση κατά της Δυτικής Ευρώπης, οποιασδήποτε κλίμακας, θα πυροδοτούσε μια μαζική πυρηνική επίθεση κατά της Σοβιετικής Ένωσης. Όπως ήταν επόμενο την περίοδο αυτή, το NATO έδινε προτεραιότητα στην ανάπτυξη πυρηνικών συστημάτων και δαπανούσε μικρά σχετικά ποσά για τις συμβατικές του δυνάμεις.

Στα πλαίσια αυτής της στρατηγικής το Δεκέμβριο του 1957, στη σύνοδο κορυφής του NATO, οι αρχηγοί κρατών ενέκριναν την αποθήκευση αμερικανικών πυρηνικών κεφαλών στο ευρωπαϊκό έδαφος για την εφαρμογή, σε περίπτωση ανάγκης, των σχεδίων της Συμμαχίας. Ανάμεσα στις χώρες που δέχθηκαν την αποθήκευση πυρηνικών κεφαλών στο έδαφός τους ήταν και η Ελλάδα.

Η εκτόξευση του Sputnik το 1957 και οι πρόοδοι των Σοβιετικών στην πυραυλική τεχνολογία απέδειξαν ότι είχαν την δυνατότητα να επιφέρουν πυρηνικά πλήγματα σε διηπειρωτικές αποστάσεις με τη χρησιμοποίηση βαλλιστικών συστημάτων. Η στρατηγική των μαζικών πυρηνικών αντιποίνων άρχισε τότε να τίθεται υπό αναθεώρηση. Πολλοί Ευρωπαίοι ηγέτες, ανάμεσά τους και ο Γάλλος πρόεδρος Charles de Gaulle, άρχισαν ν' αναγγιζομένη μια σοβιετική προέλαση προς τις ακτές της Μάγχης.

Το 1961 ο υπουργός Άμυνας των ΗΠΑ, McNamara, έδωσε εντολή στο αμερικανικό επιτελείο να μελετήσει εναλλακτική στρατηγική για την αντιμετώπιση μιας συμβατικής σοβιετικής επίθεσης κατά της Δ. Ευρώπης.

Ήδη οι Ευρωπαίοι είχαν αρχίσει ν' αναπτύσσουν και να βελτιώνουν τις συμβατικές τους δυνάμεις και το «άνοιγμα» μεταξύ των δυο πλευρών σταδιακά περιοριζόταν.

Τελικά μετά από πολλές διαβουλεύσεις, πάνω σε αριθμό εναλλακτικών στρατηγικών προεκρίθη το δόγμα της «Εύκαμπτης Αντίδρασης» για την υιοθέτηση του οποίου συμφώνησαν τα μέλη του NATO στην υπουργική σύνοδο της 9ης Μαΐου 1967. Εν τω μεταξύ η Γαλλία είχε από τον προηγούμενο χρόνο αποσύρει τις δυνάμεις της από την ενοποιημένη δομή του NATO.

Η στρατηγική της εύκαμπτης αντίδρασης (Flexible Response) προέβλεπε την ανάπτυξη και διατήρηση σε ετοιμότητα πυρηνικών και συμβατικών δυνάμεων, όλων των κατηγοριών, ικανών ν' αντιμετωπίσουν μια μεγάλη ποικιλία ενδεχομένων. Μια συμβατική επίθεση του Συμφώνου της Βαρσοβίας θ' αντιμετωπιζόταν αρχικά με ανάλογες δυνάμεις του NATO. Αν η επίθεση δεν αναχαιτιζόταν, η Συμμαχία θα κλιμάκωνε την αντίδρασή της, με τη χρησιμοποίηση και πυρηνικών όπλων, μέχρις ότου πειθαναγκαστεί ο αντίπαλος να αναδιπλωθεί, θεωρώντας ότι το «τίμημα» είναι γι' αυτόν πολύ υψηλό σε σχέση με τα προσδοκώμενα οφέλη.

Η στρατηγική της εύκαμπτης αντίδρασης, που αναλύεται στο έγγραφο της στρατιωτικής επιτροπής του NATO MC 14/3, ίσχυσε ουσιαστικά μέχρι της υπογραφής της Συνθήκης για τη μείωση των συμβατικών δυνάμεων στην Ευρώπη (CFE) τον Νοέμβριο του 1990.

Η νέα στρατηγική αντίληψη

Η Συνθήκη CFE, αποτέλεσμα μακρών και επίπονων διαπραγματεύσεων στα πλαίσια της

ΔΑΣΕ, προβλέπει την αμοιβαία, ισόρροπη και σύμμετρη μείωση ορισμένων κατηγοριών επιθετικών συστημάτων των δυο συνασπισμών¹ στην Ευρώπη σε επίπεδο τέτοιο ώστε καμιά από τις δυο πλευρές να μην έχει τη δυνατότητα ανάληψης επιθετικών επιχειρήσεων, που να συγκεντρώνει πιθανότητες επιτυχίας.

Είναι φανερό ότι με την αποκατάσταση της ισορροπίας συμβατικών δυνάμεων στην Ευρώπη υποβαθμίζεται σημαντικά ο αποτρεπτικός ρόλος των πυρηνικών όπλων στα πλαίσια της στρατηγικής του NATO, που ήταν καθοριστικός στο παρελθόν. Ιδιαίτερα στις δεκαετίες του '50 και του '60 το πυρηνικό οπλοστάσιο των ΗΠΑ αποτελούσε την «σπάθη του Δαμοκλέους» που αποθάρρυνε κάθε σκέψη μεταβολής του «Status Quo» στην Ευρώπη.

Μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης ακολούθησε η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης η οποία επέφερε σύγχυση και αποδιοργάνωση στις τάξεις των σοβιετικών ενόπλων δυνάμεων και το σπουδαιότερο, δημιούργησε προβλήματα ελέγχου των πυρηνικών τους όπλων που είναι αναπτυσσόμενα στο έδαφος ορισμένων πρώην δημοκρατιών της Ένωσης.

Παρ' ότι με την διακήρυξη της Άλμα-Άτα του Δεκεμβρίου 1991 η Ομοσπονδία της Ρωσίας, η Λευκορωσία, το Καζακστάν και η Ουκρανία συμφώνησαν ότι το πυρηνικό οπλοστάσιο της πρώην Σοβιετικής Ένωσης θα παραμείνει υπό τον έλεγχο του Ρώσου προέδρου, σαν τμήμα των ενοποιημένων στρατηγικών δυνάμεων για τη συλλογική ασφάλεια των μελών της Κοινοπολιτείας των Ανεξαρτήτων Κρατών, εν τούτοις, υπάρχουν αμφιβολίες για την αποτελεσματικότητα των σχετικών διαδικασιών.

Μετά τις παραπάνω εξελίξεις, που μετέβαλαν δραματικά το παγκόσμιο (και ευρωπαϊκό) σκηνικό, η Ατλαντική Συμμαχία απώλεσε ουσιαστικά το «Raison d' être». Έπρεπε λοιπόν το NATO ή να ακολουθήσει την τύχη του Συμφώνου της Βαρσοβίας και να διαλυθεί ή να επιχειρήσει «αναπαλαίωση», αναπροσαρμόζοντας τη στρατηγική του στα νέα δεδομένα. Αμερικάνοι και Ευρωπαίοι συμφώνησαν στη διατήρησή του, για διαφορετικούς όμως λόγους. Οι ΗΠΑ γιατί μέσω των μηχανισμών του θα υπονομεύουν τις προσπάθειες αμυντικής απεξάρτησης της Κοινότητας και θα συνεχίζουν την πολιτική τους επικυριαρχία στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Οι Ευρωπαίοι γιατί δεν επιθυμούν να απωλέσουν ένα δοκιμασμένο σύστημα συλλογικής ασφάλειας που τους εξασφάλισε, για μισό σχεδόν αιώνα, ειρήνη και σταθερότητα έναντι μικρού σχετικά τιμήματος...

Στη νέα στρατηγική αντίληψη του NATO (Alliance Overall Security Concept) η απειλή δεν προέρχεται από έναν αντίπαλο συνασπισμό με ισχυρές συμβατικές δυνάμεις και ένα πελώριο πυρηνικό οπλοστάσιο, αλλά από την αστάθεια που επικρατεί στο χώρο της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, της Ανατολικής Ευρώπης και την Βαλκανική. Στη νέα στρατηγική σκέψη του NATO κυριαρχεί μια άλλη αντίληψη ασφάλειας που θεωρεί ότι τα ζωτικά συμφέροντα της Συμμαχίας εκτείνονται πέρα από τη συμβατική περιοχή ευθύνης της.

Στην αναθεωρημένη αυτή στρατηγική πέρα από την ανάγκη αυτοάμυνας αντιμετωπίζεται η απαίτηση συνεργασίας και διαλόγου με τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες, πάνω σε θέματα ασφάλειας, η προώθηση του ελέγχου των εξοπλισμών καθώς και ο χειρισμός κρίσεων. Η στρατιωτική ισχύς θεωρείται όχι σαν μέσο αποτροπής αλλά σαν στήριγμα της ειρήνης.

Το νέο «δόγμα» του NATO, που θα αντικαταστήσει εκείνο της εύκαμπτης αντίδρασης (MC 14/3) εγκαταλείπει την ιδέα της «ελεγχόμενης κλιμάκωσης» (deliberate escalation) σαν ξεπερασμένη και τη «στοχοποίηση» των πυρηνικών όπλων από τον καιρό της ειρή-

¹ Οι σχετικές διαβουλεύσεις είχαν ολοκληρωθεί προ της διάλυσης του Συμφώνου της Βαρσοβίας.

νης. Τα πυρηνικά θεωρούνται σαν «πολιτικό όπλο». Για το λόγο αυτό αποσύρονται από την Ευρώπη 2.000 συστήματα βραχέως βεληνεκούς (SNF). Παραμένουν μόνο 2.000 περίπου «κεφαλές» στις αεροπορίες του NATO που ενδέχεται να αντικατασταθούν με βλήματα αέρος-επιφανείας (TASM).

Έμφαση δίδεται στα πυρηνικά συστήματα του ναυτικού (Offshore systems), όπως είναι τα αεροπλανοφόρα και τα υποβρύχια που έχουν δυνατότητα εκτόξευσης βαλλιστικών ή αεροδυναμικών (cruise) βλημάτων. Η διατήρηση μέρους του πυρηνικού οπλοστασίου του NATO στοχεύει στη δημιουργία αβεβαιότητας σ' ένα πιθανό αντίπαλο, ώστε να μην μπορεί να χρησιμοποιήσει την πυρηνική του ισχύ σαν μέσο πολιτικού εκβιασμού.

Η νέα δομή δυνάμεων που εγκρίθηκε από την DPC αποτελείται από τις δυνάμεις ταχείας αντίδρασης, που συνιστούν το 7% περίπου των δυνάμεων του NATO και θα διοικούνται από Βρετανό αξιωματικό. Την κύρια αμυντική δύναμη, που περιλαμβάνει το 65% της συνολικής δύναμης και αποτελείται από επτά σώματα στρατού, και τέλος τις δυνάμεις ενισχύσεως (28% του συνόλου).

Κύρια συνιστώσα των δυνάμεων ταχείας αντίδρασης είναι ένα Σώμα Στρατού (Rapid Reaction Corps) αποτελούμενο από τέσσερες μεραρχίες, μια από τις οποίες συγκροτείται στη νότια πτέρυγα του NATO από ιταλικές, ελληνικές και τουρκικές δυνάμεις. Τα στοιχεία που συνθέτουν το RRC θα είναι στον καιρό της ειρήνης αναπτυγμένα από τη Βόρειο Αγγλία μέχρι και την Τουρκία.

Οι δυνάμεις ταχείας αντίδρασης είναι οι μόνες πλήρως επανδρωμένες δυνάμεις του NATO, οι υπόλοιπες στηρίζονται στην επιστράτευση (reconstitution and mobilization). Τα σχέδια προβλέπουν τη συγκρότηση 45 μεραρχιών σε 45 ημέρες στην Κεντρική Ευρώπη. Το δόγμα επιχειρήσεων των συμμαχικών δυνάμεων, με τη νέα τους σύνθεση, θα στηρίζεται στη συνδυασμένη δράση χερσαίων και αεροπορικών δυνάμεων (Air Land Battle) που δοκιμάστηκε με επιτυχία από τους Αμερικανούς στον πόλεμο του Κόλπου.

Οι πολυεθνικές δυνάμεις ταχείας αντίδρασης του NATO διαθέτουν μεγάλη επιθετική ισχύ και είναι σχεδιασμένες να επιχειρούν σε μεγάλο βάθος. Από τις μόνιμες θέσεις τους θα μπορούν να καλύπτουν όλο το έδαφος των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης.

Ακόμη και μετά την υλοποίηση της Συνθήκης CFE I, που προβλέπει τη μείωση και του αριθμού των ανδρών υπό τα όπλα, οι δυνάμεις της Ατλαντικής Συμμαχίας θα διαθέτουν αναμφισβήτητη υπεροχή στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Καμία ποιοτική σύγκριση δεν μπορεί να γίνεται πλέον με τις δυνάμεις της «Κοινοπολιτείας των Ανεξαρτήτων Κρατών» που βρίσκονται σε κατάσταση ημιαποσύνθεσης με σοβαρά προβλήματα διοικήσεως και ελέγχου και χαμηλό ηθικό.

Οι δυνάμεις ταχείας αντίδρασης του NATO, όταν ολοκληρωθεί ο κύκλος αναδιοργάνωσής τους, θα μπορούν να τίθενται κάτω από τη σημαία του ΟΗΕ, της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης ή και της ΔΑΣΕ για την ανάληψη «ειρηνευτικών» αποστολών ή επιχειρήσεων επιβολής της ειρήνης σε περιοχές της Ευρασίας ή αλλού, όπου διακυβεύονται δυτικά συμφέροντα.

Αντί επιλόγου

Στην εποχή του ψυχρού πολέμου η Ατλαντική Συμμαχία υιοθέτησε και εφήρμοσε με συνέπεια μια αποτρεπτική στρατηγική για την ανάσχεση του (πραγματικού ή εικαζόμενου) σοβιετικού επεκτατισμού.

Κυρίαρχο ρόλο στην υλοποίηση αυτού του δόγματος διαδραμάτισαν οι ΗΠΑ με τη

στρατιωτική τους παρουσία στην Ευρώπη που υποστηριζόταν από ένα τεράστιο οπλοστάσιο τακτικών και πυρηνικών όπλων. Η Αμερική δεν επανέλαβε την πολιτική του απομονωτισμού που ακολούθησε το 1920. Στα πλαίσια αυτής της στρατηγικής, παράλληλα με τις ανάγκες ασφαλείας τους, οι ΗΠΑ προώθησαν τους πολιτικούς τους στόχους και θεμελίωσαν το οικοδόμημα της κυριαρχίας τους στην παγκόσμια σκηνή.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω μετά τη διάλυση της σοβιετικής «αυτοκρατορίας» έπαψε, ουσιαστικά, να υπάρχει κίνδυνος εισβολής στη Δ. Ευρώπη. Η ασφάλεια των ευρωπαϊκών χωρών του NATO δεν εξαρτάται πλέον από την πυρηνική ομπρέλα των ΗΠΑ. Υπάρχουν βέβαια απειλές, ακαθόριστες, που εκπορεύονται από την αστάθεια που δημιουργήσε το κενό δυνάμεως στην Α. Ευρώπη και τους μικρούς τοπικούς πολέμους οι οποίοι είναι αποτέλεσμα της εθνικιστικής υστερίας που σαρώνει ορισμένες πρώην σοσιαλιστικές χώρες.

Η περίοδος αυτή της αναταραχής συμπίπτει με τον μετασχηματισμό της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας σε Πολιτική Ένωση με κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας, χωρίς όμως επί του παρόντος αυτόνομο αμυντικό μηχανισμό.

Η νέα στρατηγική του NATO, που χωρίς αμφιβολία εκπορεύεται από την Ουάσιγκτον, στοχεύει να μεταθέσει χρονικά την αμυντική ανεξάρτηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την παγίωση της αντίληψης ότι η ΔΕΕ αποτελεί απλώς τον ευρωπαϊκό πυλώνα της Ατλαντικής Συμμαχίας.

Ανεξάρτητα αν οι δυνάμεις ταχείας αντίδρασης του NATO θα επιχειρούν (αν χρειασθεί) κάτω από τη σημαία του ΟΗΕ, της ΔΕΕ ή της ΔΑΣΕ, στην ουσία καθίστανται όργανο επιβολής και τήρησης της νέας τάξης πραγμάτων.

Όπως στην εποχή του διπολισμού η ασφάλεια της Δ. Ευρώπης ήταν κυρίως αμερικανική υπόθεση, έτσι και στο άμεσο μέλλον η υποστήριξη των συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στρατιωτικά μέσα θα εξαρτάται από την πολιτική βούληση της Ουάσιγκτον.

Χωρίς τη διάθεση των μέσων μεταφοράς των ΗΠΑ, την πληροφοριακή κάλυψη και την αναγκαία υποστήριξη διοικητικής μέριμνας των Αμερικανών οι δυνάμεις ταχείας αντίδρασης του NATO δεν μπορούν να κινηθούν και να δράσουν.

Αμυντικά η Ευρώπη και στη μεταψυχροπολεμική εποχή, εξαρτάται από τις ΗΠΑ. Ο δρόμος για την αμυντική της αυτονομία, για να μπορεί να εφαρμόσει μια δική της εξωτερική πολιτική, θα είναι μακρύς και δύσβατος.